Shri Rama Gita

શ્રીરામગીતા

Document Information

Text title : rAmagItA

File name : raamagitaa.itx

Category : gItA, raama, giitaa, vedanta

Location : doc_giitaa

Author : veda vyaasa (traditionally ascribed)

Transliterated by : Sunder Hattangadi

Proofread by : Sunder Hattangadi

Description-comments : vedaanta philosophy,@shruti-saara-sangraha@,in the form of

Latest update : Dec. 17, 1997, February 22, 2025

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

February 22, 2025

sanskritdocuments.org

શ્રીરામગીતા

શ્રીમહાદેવ ઉવાચ -
તતો જગન્મઙ્ગલમઙ્ગલાત્મના
વિધાય રામાયણકીર્તિમુત્તમામ્ ।
ચચાર પૂર્વાચરિતં રઘૂત્તમો
રાજર્ષિવર્યૈરભિસેવિતં યથા ॥ ૧॥

સૌમિત્રિણા પૃષ્ટ ઉદારબુદ્ધિના
રામઃ કથાઃ પ્રાહ પુરાતનીઃ શુભાઃ ।
રાજ્ઞઃ પ્રમત્તસ્ય નૃગસ્ય શાપતો
દ્વિજસ્ય તિર્યક્ત્વમથાહ રાઘવઃ ॥ ૨॥

કદાચિદેકાન્ત ઉપસ્થિતં પ્રભું
રામં રમાલાલિતપાદપઙ્કજમ્ ।
સૌમિત્રિરાસાદિતશુદ્ધભાવનઃ
પ્રણમ્ય ભક્ત્યા વિનયાન્વિતોઽબ્રવીત્ ॥ ૩॥

ત્વં શુદ્ધબોધોઽસિ હિ સર્વદેહિના-
માત્માસ્યધીશોઽસિ નિરાકૃતિઃ સ્વયમ્ ।
પ્રતીયસે જ્ઞાનદૃશાં મહામતે
પાદાબ્જભૃઙ્ગાહિતસઙ્ગસઙ્ગિનામ્ ॥ ૪॥

અહં પ્રપન્નોઽસ્મિ પદામ્બુજં પ્રભો
ભવાપવર્ગં તવ યોગિભાવિતમ્ ।
યથાઞ્જસાજ્ઞાનમપારવારિધિં
સુખં તરિષ્યામિ તથાનુશાધિ મામ્ ॥ ૫॥

શ્રુત્વાથ સૌમિત્રવચોઽખિલં તદા
પ્રાહ પ્રપન્નાર્તિહરઃ પ્રસન્નધીઃ ।
વિજ્ઞાનમજ્ઞાનતમઃપ્રશાન્તયે

શ્રુતિપ્રપન્નં ક્ષિતિપાલભૂષણઃ ॥ ૬॥

શ્રીરામચન્દ્ર ઉવાચ -
આદૌ સ્વવર્ણાશ્રમવર્ણિતાઃ ક્રિયાઃ
કૃત્વા સમાસાદિતશુદ્ધમાનસઃ ।
સમાપ્ય તત્પૂર્વમુપાત્તસાધનઃ
સમાશ્રયેત્સદ્ગુરુમાત્મલબ્ધયે ॥ ૭॥

ક્રિયા શ્રીરોદ્ભવહેતુરાદૃતા
પ્રિયાપ્રિયૌ તૌ ભવતઃ સુરાગિણઃ ।
ધર્મેતરૌ તત્ર પુનઃ શરીરકમ્
પુનઃ ક્રિયા ચક્રવદીર્યતે ભવઃ ॥ ૮॥

અજ્ઞાનમેવાસ્ય હિ મૂલકારણં
તદ્ધાનમેવાત્ર વિધૌ વિધીયતે ।
વિદ્યૈવ તન્નાશવિધૌ પટીયસી
ન કર્મ તજ્જં સવિરોધમીરિતમ્ ॥ ૯॥

નાજ્ઞાનહાનિર્ન ચ રાગસંક્ષયો
ભવેત્તતઃ કર્મ સદોષમુદ્ભવેત્ ।
તતઃ પુનઃ સંસૃતિરપ્યવારિતા
તસ્માદ્બુધો જ્ઞાનવિચારવાન્ભવેત્ ॥ ૧૦॥

નનુ ક્રિયા વેદમુખેન ચોદિતા
તથૈવ વિદ્યા પુરુષાર્થસાધનમ્ ।
કર્તવ્યતા પ્રાણભૃતઃ પ્રચોદિતા
વિદ્યાસહાયત્વમુપૈતિ સા પુનઃ ॥ ૧૧॥

કર્માકૃતૌ દોષમપિ શ્રુતિર્જગૌ
તસ્માત્સદા કાર્યમિદં મુમુક્ષુણા ।
નનુ સ્વતન્ત્રા ધ્રુવકાર્યકારિણી
વિદ્ય ન કિઞ્ચિન્મનસાપ્યપેક્ષતે ॥ ૧૨॥

ન સત્યકાર્યોઽપિ હિ યદ્વદધ્વરઃ
પ્રકાઙ્ક્ષતેઽન્યાનપિ કારકાદિકાન્ ।
તથૈવ વિદ્યા વિધિતઃ પ્રકાશિતૈ-
ર્વિશિષ્યતે કર્મભિરેવ મુક્તયે ॥ ૧૩॥

કેચિદ્વદન્તીતિ વિતર્કવાદિન-
સ્તદપ્યસદ્દૃષ્ટવિરોધકારણાત્ ।
દેહાભિમાનાદભિવર્ધતે ક્રિયા
વિદ્યા ગતાહઙ્કૃતિતઃ પ્રસિધ્યતિ ॥ ૧૪॥

વિશુદ્ધવિજ્ઞાનવિરોચનાઞ્ચિતા
વિદ્યાત્મવૃત્તિશ્ચરમેતિ ભણ્યતે ।
ઉદેતિ કર્માખિલકારકાદિભિ-
ર્નિહન્તિ વિદ્યાખિલકારકાદિકમ્ ॥ ૧૫॥

તસ્માત્ત્યજેત્કાર્યમશેષતઃ સુધી-
ર્વિદ્યાવિરોધાન્ન સમુચ્ચયો ભવેત્ ॥

આત્માનુસન્ધાનપરાયણઃ સદા
નિવૃત્તસર્વેન્દ્રિયવૃત્તિગોચરઃ ॥ ૧૬॥

યાવચ્છારીરાદિષુ માયયાત્મધી-
સ્તાવદ્વિધેયો વિધિવાદકર્મણામ્ ।
નેતીતિ વાક્યૈરખિલં નિષિધ્ય તત્
જ્ઞાત્વા પરાત્માનમથ ત્યજેત્ક્રિયાઃ ॥ ૧૭॥

યદા પરાત્માત્મવિભેદભેદકં
વિજ્ઞાનમાત્મન્યવભાતિ ભાસ્વરમ્ ।
તદૈવ માયા પ્રવિલીયતેઽઞ્જસા
સકારકા કારણમાત્મસંસૃતેઃ ॥ ૧૮॥

શ્રુતિપ્રમાણાભિવિનાશિતા ચ સા
કથં ભવિષ્યત્યપિ કાર્યકારિણી ।
વિજ્ઞાનમાત્રાદમલાદ્વિતીયત-
સ્તસ્માદવિદ્યા ન પુનર્ભવિષ્યતિ ॥ ૧૯॥

યદિ સ્મ નષ્ટા ન પુનઃ પ્રસૂયતે
કર્તાહમસ્યેતિ મતિઃ કથં ભવેત્ ।
તસ્માત્સ્વતન્ત્રા ન કિમપ્યપેક્ષતે
વિદ્યા વિમોક્ષાય વિભાતિ કેવલા ॥ ૨૦॥

સા તૈત્તિરીયશ્રુતિરાહ સાદરં
ન્યાસં પ્રશસ્તાખિલકર્મણાં સ્ફુટમ્ ।
એતાવદિત્યાહ ચ વાજિનાં શ્રુતિ-
ર્જ્ઞાનં વિમોક્ષાય ન કર્મ સાધનમ્ ॥ ૨૧॥

વિદ્યાસમત્વેન તુ દર્શિતસ્ત્વયા
ક્રતુર્ન દૃષ્ટાન્ત ઉદાહૃતઃ સમઃ ।
ફલૈઃ પૃથક્ત્વાદ્બહુકારકૈઃ ક્રતુઃ
સંસાધ્યતે જ્ઞાનમતો વિપર્યયમ્ ॥ ૨૨॥

સપ્રત્યવાયો હ્યહમિત્યનાત્મધી-
રજ્ઞપ્રસિદ્ધા ન તુ તત્ત્વદર્શિનઃ ।
તસ્માદ્બુધૈસ્ત્યાજ્યમવિક્રિયાત્મભિ-
ર્વિધાનતઃ કર્મ વિધિપ્રકાશિતમ્ ॥ ૨૩॥

શ્રદ્ધાન્વિતસ્તત્ત્વમસીતિ વાક્યતો
ગુરોઃ પ્રસાદાદપિ શુદ્ધમાનસઃ ।
વિજ્ઞાય ચૈકાત્મ્યમથાત્મજીવયોઃ
સુખી ભવેન્મેરુરિવાપ્રકમ્પનઃ ॥ ૨૪॥

આદૌ પદાર્થાવગતિર્હિ કારણં
વાક્યાર્થવિજ્ઞાનવિધૌ વિધાનતઃ ।
તત્ત્વમ્પદાર્થૌ પરમાત્મજીવકા-
વસીતિ ચૈકાત્મ્યમથાનયોર્ભવેત્ ॥ ૨૫॥

પ્રત્યક્પરોક્ષાદિ વિરોધમાત્મનો-
ર્વિહાય સઙ્ગૃહ્ય તયોશ્ચિદાત્મતામ્ ।
સંશોધિતાં લક્ષણયા ચ લક્ષિતાં
જ્ઞાત્વા સ્વમાત્માનમથાદ્વયો ભવેત્ ॥ ૨૬॥

એકાત્મકત્વાજ્જહતી ન સમ્ભવે-
ત્તથાજહલ્લક્ષણતા વિરોધતઃ ।
સોઽયમ્પદાર્થાવિવ ભાગલક્ષણા
યુજ્યેત તત્ત્વમ્પદયોરદોષતઃ ॥ ૨૭॥

રસાદિપઞ્ચીકૃતભૂતસમ્ભવં
ભોગાલયં દુઃખસુખાદિકર્મણામ્ ।

શરીરમાદ્યન્તવદાદિકર્મજં
માયામયં સ્થૂલમુપાધિમાત્મનઃ ॥ ૨૮॥

સૂક્ષ્મં મનોબુદ્ધિદશેન્દ્રિયૈર્યુતં
પ્રાણૈરપઞ્ચીકૃતભૂતસમ્ભવમ્ ।
ભોક્તુઃ સુખાદેરનુસાધનં ભવેત્
શરીરમન્યદ્વિદુરાત્મનો બુધાઃ ॥ ૨૯॥

અનાદ્યનિર્વાચ્યમપીહ કારણં
માયાપ્રધાનં તુ પરં શરીરકમ્ ।
ઉપાધિભેદાત્તુ યતઃ પૃથક્સ્થિતં
સ્વાત્માનમાત્મન્યવધારયેત્ક્રમાત્ ॥ ૩૦॥

કોશેષ્વયં તેષુ તુ તત્તદાકૃતિ-
ર્વિભાતિ સઙ્ગાત્સ્ફટિકોપલો યથા ।
અસઙ્ગરૂપોઽયમજો યતોઽદ્વયો
વિજ્ઞાયતેઽસ્મિન્પરિતો વિચારિતે ॥ ૩૧॥

બુદ્ધેસ્ત્રિધા વૃત્તિરપીહ દૃશ્યતે
સ્વપ્નાદિભેદેન ગુણત્રયાત્મનઃ ।
અન્યોન્યતોઽસ્મિન્વ્યભિચારિતો મૃષા
નિત્યે પરે બ્રહ્મણિ કેવલે શિવે ॥ ૩૨॥

દેહેન્દ્રિયપ્રાણમનશ્ચિદાત્મનાં
સઙ્ઘાદજસ્રં પરિવર્તતે ધિયઃ ।
વૃત્તિસ્તમોમૂલતયાજ્ઞલક્ષણા
યાવદ્ભવેત્તાવદસૌ ભવોદ્ભવઃ ॥ ૩૩॥

નેતિપ્રમાણેન નિરાકૃતાખિલો
હૃદા સમાસ્વાદિતચિદ્ઘનામૃતઃ ।
ત્યજેદશેષં જગદાત્તસદ્રસં
પીત્વા યથામ્ભઃ પ્રજહાતિ તત્ફલમ્ ॥ ૩૪॥

કદાચિદાત્મા ન મૃતો ન જાયતે
ન ક્ષીયતે નાપિ વિવર્ધતેઽનવઃ ।
નિરસ્તસર્વાતિશયઃ સુખાત્મકઃ
સ્વયમ્પ્રભઃ સર્વગતોઽયમદ્વયઃ ॥ ૩૫॥

એવંવિધે જ્ઞાનમયે સુખાત્મકે
કથં ભવો દુઃખમયઃ પ્રતીયતે ।
અજ્ઞાનતોઽધ્યાસવશાત્પ્રકાશતે
જ્ઞાને વિલીયેત વિરોધતઃ ક્ષણાત્ ॥ ૩૬॥

યદન્યદન્યત્ર વિભાવ્યતે ભ્રમા-
દધ્યાસમિત્યાહુરમું વિપશ્ચિતઃ ।
અસર્પભૂતેઽહિવિભાવનં યથા
રજ્જ્વાદિકે તદ્વદપીશ્વરે જગત્ ॥ ૩૭॥

વિકલ્પમાયારહિતે ચિદાત્મકે-
ઽહઙ્કાર એષ પ્રથમઃ પ્રકલ્પિતઃ ।
અધ્યાસ એવાત્મનિ સર્વકારણે
નિરામયે બ્રહ્મણિ કેવલે પરે ॥ ૩૮॥

ઇચ્છાદિરાગાદિ સુખાદિધર્મિકાઃ
સદા ધિયઃ સંસૃતિહેતવઃ પરે ।
યસ્માત્પ્રસુપ્તૌ તદભાવતઃ પરઃ
સુખસ્વરૂપેણ વિભાવ્યતે હિ નઃ ॥ ૩૯॥

અનાદ્યવિદ્યોદ્ભવબુદ્ધિબિમ્બિતો
જીવપ્રકાશોઽયમિતીર્યતે ચિતઃ ।
આત્માધિયઃ સાક્ષિતયા પૃથક્સ્થિતો
બુધ્યાપરિચ્છિન્નપરઃ સ એવ હિ ॥ ૪૦॥

ચિદ્બિમ્બસાક્ષ્યાત્મધિયાં પ્રસઙ્ગત-
સ્ત્વેકત્ર વાસાદનલાક્તલોહવત્ ।
અન્યોન્યમધ્યાસવશાત્પ્રતીયતે
જડાજડત્વં ચ ચિદાત્મચેતસોઃ ॥ ૪૧॥

ગુરોઃ સકાશાદપિ વેદવાક્યતઃ
સઞ્જાતવિદ્યાનુભવો નિરીક્ષ્ય તમ્ ।
સ્વાત્માનમાત્મસ્થમુપાધિવર્જિતં
ત્યજેદશેષં જડમાત્મગોચરમ્ ॥ ૪૨॥

પ્રકાશરૂપોઽહમજોઽહમદ્વયો-

ઽસકૃદ્વિભાતોઽહમતીવ નિર્મલઃ ।
વિશુદ્ધવિજ્ઞાનઘનો નિરામયઃ
સમ્પૂર્ણ આનન્દમયોઽહમક્રિયઃ ॥ ૪૩ ॥

સદૈવ મુક્તોઽહમચિન્ત્યશક્તિમા-
નતીન્દ્રિયજ્ઞાનમવિક્રિયાત્મકઃ ।
અનન્તપારોઽહમહર્નિશં બુધૈ-
ર્વિભાવિતોઽહં હૃદિ વેદવાદિભિઃ ॥ ૪૪ ॥

એવં સદાત્માનમખણ્ડિતાત્મના
વિચારમાણસ્ય વિશુદ્ધભાવના ।
હન્યાદવિદ્યામચિરેણ કારકૈ
રસાયનં યદ્વદુપાસિતં રુજઃ ॥ ૪૫ ॥

વિવિક્ત આસીન ઉપારતેન્દ્રિયો
વિનિર્જિતાત્મા વિમલાન્તરાશયઃ ।
વિભાવયેદેકમનન્યસાધનો
વિજ્ઞાનદૃક્કેવલ આત્મસંસ્થિતઃ ॥ ૪૬ ॥

વિશ્વં યદેતત્પરમાત્મદર્શનં
વિલાપયેદાત્મનિ સર્વકારણે ।
પૂર્ણશ્ચિદાનન્દમયોઽવતિષ્ઠતે
ન વેદ બાહ્યં ન ચ કિઞ્ચિદાન્તરમ્ ॥ ૪૭ ॥

પૂર્વં સમાધેરખિલં વિચિન્તયે-
દોઙ્કારમાત્રં સચરાચરં જગત્ ।
તદેવ વાચ્યં પ્રણવો હિ વાચકો
વિભાવ્યતેઽજ્ઞાનવશાન્ન બોધતઃ ॥ ૪૮ ॥

અકારસંજ્ઞઃ પુરુષો હિ વિશ્વકો
હ્યુકારકસ્તૈજસ ઈર્યતે ક્રમાત્ ।
પ્રાજ્ઞો મકારઃ પરિપઠ્યતેઽખિલૈઃ
સમાધિપૂર્વં ન તુ તત્ત્વતો ભવેત્ ॥ ૪૯ ॥

વિશ્વં ત્વકારં પુરુષં વિલાપયે-
દુકારમધ્યે બહુધા વ્યવસ્થિતમ્ ।
તતો મકારે પ્રવિલાપ્ય તૈજસં

દ્વિતીયવર્ણં પ્રણવસ્ય ચાન્તિમે ॥ ૫૦॥

મકારમપ્યાત્મનિ ચિદ્ઘને પરે
વિલાપયેત્પ્રાજ્ઞમપીહ કારણમ્ ।
સોઽહં પરં બ્રહ્મ સદા વિમુક્તિમ-
દ્વિજ્ઞાનદૃઙ્ મુક્ત ઉપાધિતોઽમલઃ ॥ ૫૧॥

એવં સદા જાતપરાત્મભાવનઃ
સ્વાનન્દતુષ્ટઃ પરિવિસ્મૃતાખિલઃ ।
આસ્તે સ નિત્યાત્મસુખપ્રકાશકઃ
સાક્ષાદ્વિમુક્તોઽચલવારિસિન્ધુવત્ ॥ ૫૨॥

એવં સદાભ્યસ્તસમાધિયોગિનો
નિવૃત્તસર્વેન્દ્રિયગોચરસ્ય હિ ।
વિનિર્જિતાશેષરિપોરહં સદા
દૃશ્યો ભવેયં જિતષડ્ગુણાત્મનઃ ॥ ૫૩॥

ધ્યાત્વૈવમાત્માનમહર્નિશં મુનિ-
સ્તિષ્ઠેત્સદા મુક્તસમસ્તબન્ધનઃ ।
પ્રારબ્ધમશ્નન્નભિમાનવર્જિતો
મય્યેવ સાક્ષાત્પ્રવિલીયતે તતઃ ॥ ૫૪॥

આદૌ ચ મધ્યે ચ તથૈવ ચાન્તતો
ભવં વિદિત્વા ભયશોકકારણમ્ ।
હિત્વા સમસ્તં વિધિવાદચોદિતં
ભજેત્સ્વમાત્માનમથાખિલાત્મનામ્ ॥ ૫૫॥

આત્મન્યભેદેન વિભાવયન્નિદં
ભવત્યભેદેન મયાત્મના તદા ।
યથા જલં વારિનિધૌ યથા પયઃ
ક્ષીરે વિયદ્વ્યોમ્ન્યનિલે યથાનિલઃ ॥ ૫૬॥

ઇત્થં યદીક્ષેત હિ લોકસંસ્થિતો
જગન્મૃષૈવેતિ વિભાવયન્મુનિઃ ।
નિરાકૃતત્વાચ્છ્રુતિયુક્તિમાનતો
યથેન્દુભેદો દિશિ દિગ્ભ્રમાદયઃ ॥ ૫૭॥

યાવન્ન પશ્યેદખિલં મદાત્મકં
તાવન્મદારાધનતત્પરો ભવેત્ ।
શ્રદ્ધાલુરત્યૂર્જિતભક્તિલક્ષણો
યસ્તસ્ય દૃશ્યોઽહમહર્નિશં હૃદિ ॥ ૫૮॥

રહસ્યમેતચ્છ્રુતિસારસઙ્ગ્રહં
મયા વિનિશ્ચિત્ય તવોદિતં પ્રિય ।
યસ્ત્વેતદાલોચયતીહ બુદ્ધિમાન્
સ મુચ્યતે પાતકરાશિભિઃ ક્ષણાત્ ॥ ૫૯॥

ભ્રાતર્યદીદં પરિદૃશ્યતે જગ-
ન્માયૈવ સર્વં પરિહૃત્ય ચેતસા ।
મદ્ભાવનાભાવિતશુદ્ધમાનસઃ
સુખી ભવાનન્દમયો નિરામયઃ ॥ ૬૦॥

યઃ સેવતે મામગુણં ગુણાત્પરં
હૃદા કદા વા યદિ વા ગુણાત્મકમ્ ।
સોઽહં સ્વપાદાઞ્ચિતરેણુભિઃ સ્પૃશન્
પુનાતિ લોકત્રિતયં યથા રવિઃ ॥ ૬૧॥

વિજ્ઞાનમેતદખિલં શ્રુતિસારમેકં
વેદાન્તવેદ્યચરણેન મયૈવ ગીતમ્ ।
યઃ શ્રદ્ધયા પરિપઠેદ્ગુરુભક્તિયુક્તો
મદ્રૂપમેતિ યદિ મદ્વચનેષુ ભક્તિઃ ॥ ૬૨॥

॥ ઇતિ શ્રીમદધ્યાત્મરામાયણે ઉમામહેશ્વરસંવાદે ઉત્તરકાણ્ડે પઞ્ચમઃ સર્ગઃ ॥

Encoded and proofread by Sunder Hattangadi

Shri Rama Gita

pdf was typeset on February 22, 2025

Please send corrections to *sanskrit@cheerful.com*